

● Cobla Sant Jordi-Gutat de Barcelona

● Música de concert per a Cobla volum III

● Xavier Pagès, Joan Elias, Jesús Ventura, Joan-Josep Blay, Xavier Boliart, Joan-Illús Mraleda

Xavier Pagès, director ●

Cobla Sant Jordi-Gutat de Barcelona ●

De l'elaboració d'un primer cànon de la música per a cobla

Tota cultura que fa bo l'adjectiu de “normalitzada” (això és ésser present d'una manera regular i consensuada dins la vida cultural i fins social de la comunitat a la qual pertany) participa, més tard o més d'hora, de la necessària articulació del que es coneix com a cànon. I ho fa en cadascuna de les seves disciplines. Sens dubte, són molts els factors que explicarien el perquè la cultura catalana i, en especial, tot allò que té a veure amb el seu vessant musical ha defugit un autèntic debat sobre aquesta qüestió, ja resolta per bona part de les seves homòlogues. Què seria la cultura russa obviant Dmitrij Sostakovic o el mateix Igor Stravinski (tot i que aquest últim adoptà també les nacionalitats francesa i nord-americana, respectivament, convertint-se en el paradigma del que ben bé podríem anomenar un rus cosmopolita); l'hongaresa sense Franz Liszt o la francesa oblidant els principals noms del seu admirat impressionisme?

He citat volgutament noms del que l'imaginari popular atribueix a l'“alta cultura” (en aquest cas, el que es coneix com a “música culta”, fent al·lusió a la cultura musical que arrela en l'accepció clàssica del terme). Però és ben cert que la utilització del terme “cultura popular” no hauria d'excloure, en cap cas, l'elaboració, la tria dels artistes que han de confegir el seu propi cànon. Un cànon relacionat -que entronca, per tant- directament amb la resta de disciplines que integren una

mateixa realitat cultural i que en el cas del que ja es coneix com a coblisme abasta des de la música de cambra a la tradició simfònica, passant pel folk, la música d'arrel i la fusió (terme que, malauradament, ha patit un excessiu i a voltes explicable desgast).

Aquest tercer volum de Música per a Cobla, editat per Músics per la Cobla amb el patrocini de l'Institut de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona (ICUB) i enregistrarat per la cobla Sant Jordi – Ciutat de Barcelona, evidencia que tot apriorisme resulta obsolet, tot prejudici erm, estèril, i que, una vegada més, la música parla per ella mateixa i ho fa amb una força i vitalitat extremes. Tant aquest volum com els dos que el precedeixen fan molt més que erigir-se com un treball discogràfic de referència: contribueixen, a partir del rigor i seriositat professionals, a elaborar un determinat cànon en tant que inclouen la interpretació d'obres clau del repertori musical escrit per a la formació “cobla”. En aquest sentit, resulta remarcable la tria d'obres incloses ja en el volum I d'aquesta col·lecció, editat l'any 1999, on hi apareixen des de la Glossa del Ball de gitanes del Penedès al Puigsoliu de Joaquim Serra, passant per les celebrades obres Tríptic de records i el Poema de l'amor que neix, ambdues de Fèlix Martínez i Comín, o La contradansa d'Alentom i la Suite primària per a cobla, dos clarinets i percussió de Manuel Oltra. Igualment remarcable resulta la selecció d'obres incloses en el segon volum de Música per a Cobla (2002), amb obres de Josep Serra (la seva inspirada Marxa solemnia, així com la glossa Present de bodes, gènesi del que avui entenem com a música lliure per a cobla); del seu fill, Joaquim (Els tres tambors i les definitives –malgrat

ser una obra de joventut, escrita amb només vint anys- Impressions camperoles); del sabadellenc Agustí Borgunyó (les obres Dansa noble i El petit dansaire) i, novament, de Manuel Oltra (el quadre simfònic Montmagastre i la Fantasia i marxa pomposa).

Ho escriví el poeta Paul Verlaine en la seva Art Poétique:

De la musique avant toute chose,
Et pour cela préfère l'Impair
Plus vague et plus soluble dans l'air,
Sans rien en lui qui pèse ou qui pose.

Música en primer terme. En majúscules. I equilibri sonor i inspiració i treball. Bon treball. Aquest recull d'obres, algunes d'elles molt recents; d'altres, com la que clou aquest àlbum, amb pràcticament trenta anys d'història però una maduresa tímbrica, sonora, que la doten d'una actualitat inusual; incideix en una necessitat que no per òbvia resulta assolida. La justa mesura de totes les coses. També d'aquelles que afecten la música per a cobla.

Rut Martínez Ribot

Periodista

Barcelona, estiu de 2007

Variacions Grotesques (2006) Xavier Pagès

Nascut a Sant Pere de Ribes (Garraf), l'any 1971, Xavier Pagès representa una de les incorporacions més sòlides i interessants al món de la cobla del tres últims lustres. Compositor de sardanes com Briònia (la primera, l'any 1992) o Ceràunia (2000), Pagès apunta amb el seu Preludi i Fuga per a cobla (1996) les bases tant rítmiques com sonores d'un autèntic corpus compositiu per a cobla que troba un dels seus moments més inspirats en obres lliures com La Roda del Temps (2001), obra d'encàrrec de l'Agrupació Cultural Folklorica Barcelona, pel Memorial Joaquim Serra 2001, estrenada en el marc del Festival d'Estiu de Barcelona, el Grec, amb el violoncel·lista Nabí Cabestany com a solista.

Variacions grotesques neix arran de l'encàrrec que anualment realitza el Palau de la Música Catalana amb motiu de la programació del seu cicle Cobla, Cor i Dansa. Es va estrenar al mateix Palau, dins d'aquest cicle, el 4 de març de 2006, amb la cobla Sant Jordi - Ciutat de Barcelona dirigida per un Xavier Pagès que suma així una nova obra de format lliure a les contundents Des de Terres Americanes (1998) i, sobretot, Despertaferro (2004) –aquesta última, escrita per a tres cobles i timbales.

Aquesta obra s'articula, òbviament, a partir de la tècnica compositiva de la variació. Amb tot, el motiu que dona peu a tota l'obra no surt del no-res: s'inspira en el tema

d'una òpera de cambra també escrita per Pagès, Bruna de nit. Les onze variacions que confegeixen aquesta peça s'enllacen sense interrupció fins a crear un efecte d'acceleració constant que desemboca en el clímax de l'obra; clímax que es tradueix en un trinat sostingut en una nota aguda. Cal apuntar també que el tema central, el que dona lloc a l'obra, no arriba a aparèixer mai en la seva forma original.

De difícil execució, aquestes Variacions grotesques s'erigeixen com una composició plena de força que demana d'un treball especialment rellevant per als metalls, com ja passa en d'altres obres del mateix Pagès; sobretot al llarg del tram final de l'obra.

A mode de fermall, remarcar com la part central d'aquestes variacions s'expressen en temps i forma d'havanera, essent un clar exemple del coneixement i domini progressius del llenguatge propi del gènere per part d'un Xavier Pagès capaç d'adaptar estil i instrumentació als requeriments, prou específics, de la cobla.

Per conèixer més sobre l'autor: www.xavierpages.com

• Temps enllà - suite (2005) Joan elias

Músic, compositor i pedagog, aquest barceloní nascut l'any 1963, fill de Francesc Elias i autor de la memorable –i difícil, pel que entraña de repte interpretatiu-

Perfils (tenora i piano), Joan Elias és valorat per les seves aportacions al repertori musical vinculat, directament o indirecta, a la cobla. Ens referim, però, a un autor no només dedicat a l'escriptura d'obres tradicionalment associades al format concert sinó també, i igualment important, a l'autoria d'autèntics manuals com els seus Sis estudis per a tenora i tible (1989).

La Suite inclosa en aquest recull, Temps enllà, articulada en tres moviments, es presenta com una obra de maduresa capaç de recollir bona part dels trets estilístics apuntats en obres lliures anteriors, com la mateixa Fantasia per a clarinet i piano. Neix, també, del format "encàrrec", aquesta vegada realitzat per l'Agrupació Cultural Folkòrica Barcelona a redós del Memorial Joaquim Serra de l'any 2005; certamen que s'ha convertit en hereu digne dels premis que, durant molts anys, van portar el nom de l'autor, entre altres, d'Endreça. Es va estrenar al Petit Palau del Palau de la Música Catalana, espai que ha acollit les darreres edicions del Memorial Serra.

Temps enllà desprèn un agradable equilibri sonor que s'endevina especialment inspirat al llarg del segon moviment, centrat per una melodia de tenora força aguda, fins a cert punt, operística, plena de lirisme. Però lluny de romandre en un únic registre, Elias barreja, suma al llarg de tota l'obra, especialment en els moments de major ritme, de més complexitat, els elements indissolublement lligats a la forma musical sardana; fet, aquest últim, que de ben segur ha propiciat que Temps enllà sigui una peça força programada.

Per últim, esmentar la minuciosa escriptura d'Elias, plena de destresa, fins a cert

punt, de frescor, l'ofici, en aquest sentit, afluïa i els anys de docència al Conservatori Municipal de Música de Barcelona es converteixen en el millor dels avals.

Camins - esbós simfònic (1991) Jesús Ventura

No descobrim res de nou en afirmar que les obres de Jesús Ventura (Barcelona, 1960) tenen contingut poètic. Expert instrumentador per a cobla, compositor solvent i inspirat, els seus arranjaments són sempre petites peces de museu que beuen d'un coneixement mil·limètric, precís, de cadascun dels timbres i les possibilitats d'una formació musical que estima per tradició; pràcticament, per militància.

A les sardanes primerenques Maragda (1986), Cordial (1987) o Escola d'argent (1990) n'ha sumades moltes. Algunes d'elles, prou reconegudes. Fins i tot, premiades: la més recent, Violetes (2006), Premi Federació en el certamen de La Sardana de l'Any, i dedicada a la colla sardanista del mateix nom.

Camins és, de fet, la primera obra de caràcter simfònic escrita per Jesús Ventura (després vindria Mil·leni, l'any 1999, o la bonica Venustes, abastament interpretada per la Sant Jordi). Es va estrenar el 24 de novembre de 1991, al Teatre Club Helena del Barri de Gràcia de Barcelona, en el marc d'un concert dedicat al pare del compositor, el comunicador Josep Ventura i Salarich, entre moltes altres coses

coconductor durant molts anys de l'espai sardanista de Catalunya Ràdio. L'homenatge el va promoure l'Agrupació Cultural Folklorica Barcelona, entitat que va concedir-li el títol de Soci d'Honor, precisament el mateix any en què Ventura i Salarich va rebre també la Medalla al Mèrit Sardanista que atorga l'Obra del Ballet Popular. Diu Jesús Ventura: "La meua primera obra no sardana va ser, en realitat, el meu regal o la meua aportació a l'homenatge de l'ACFB, tot i que aquesta composició no està explícitament dedicada al pare. Sobre el títol, apuntar que Camins fa referència al fet d'iniciar un nou rept: el de la música lliure per a cobla". L'encarregada d'executar l'estrena va ser la cobla Sabadell.

Efectista, de tall clàssic, ben traçada, amb una estructura sòlida i un solo de tenora que deriva en un final brillant, esclatant, Camins ens recorda les primeres passes d'un Jesús Ventura a qui la cobla deu l'impuls de projectes de gran solidesa; entre ells, la creació juntament amb Josep Maria Serracant de l'entitat Músics per la cobla.

Per saber més... www.musicsperlacobla.com

Suite Traumàtica esbós simfònic (2002) Joan-Josep Blay

Enginy. Destresa. Habilitat i treball. Molt treball. Aquestes són algunes de les qualitats, fins i tot de les màximes que han convertit Joan-Josep Blay (Gavà,

1955) en un autor imprescindible per comprendre una part, a voltes oblidada però certament important i significativa, de la realitat social i musical vinculada a la música de cobla: aquella que entronca amb l'aprenentatge, amb la pedagogia. Amic de reptes. Original com pocs. Fidel a un estil propi, rigorós, que arrela en una formació molt sòlida, en el mestratge directe de músics com Xavier Montsalvatge, Josep Soler o Manuel Oltra. I mestratge que s'especialitza, en l'àmbit interpretatiu, gràcies a les lliçons apreses del saxofonista Adolf Ventas.

Blay va estudiar al Conservatori Municipal de Música de Barcelona i, amb el pas del temps, ha convertit la pedagogia musical en l'eix vertebrador d'una trajectòria professional brillant en tant que casa perfectament el domini de la música i la paraula. En són bona prova iniciatives com l'espectacle infantil La tenora ha fet anys, en el marc de la commemoració del 150è. aniversari de la tenora (2000), o el guió del muntatge pedagògic Tocs de Cobla, del cicle Les Escoles al Palau (projecte endegat pel Palau de la Música Catalana, l'any 1999).

Aquesta Suite Traumàtica va arribar l'any 2002, també a petició del Memorial Joaquim Serra que, entre els seus encerts, situa el de fer créixer el repertori contemporani per a cobla a partir dels encàrrecs realitzats tant a gent forana a l'àmbit com també, i igualment important, gent propera, coneixedora de la pròpia cobla i el seu bagatge.

Per fer realitat aquesta Suite, si més no en aquest enregistrament, la cobla Sant Jordi – Ciutat de Barcelona s'ha acompanyat del so elegant, ampul·losament mesurat, del saxofonista –tenorista, compositor i excompany de formació- Jordi Paulí. Una composició que es converteix, al llarg dels seus quatre moviments, en un homenatge,

volgut o no però en tot cas prou explícit, a la música francesa. Tot plegat respira cert regust impressionista i apel·la de manera clara a una paleta que difumina les harmonies fins al punt de recordar-nos el millor Satie (l'audició del segon moviment ho fa especialment palès). Una obra a la qual han seguit noves composicions, algunes d'elles premiades (com la recent Una pinzellada en blau, premi SGAE de sardanes l'any 2006), que si bé contenen prou diferències sí s'insereixen en aquesta nova etapa formalment inspirada en la música gal·la hegemònica a principis de segle XX.

Consultar el catàleg d'obres de l'autor publicades a: www.dinsic.com

● **Divertiment per a trombó i cobla (2002)** **Xavier Boliart**

Ens trobem davant el que és, sens dubte, una de les aportacions més destacades –per valenta i honesta- d'aquest enregistrament. La segella el músic Xavier Boliart (Barcelona, 1948), interessat des de fa més de tres dècades en la sardana i la música de cobla (ja sigui estrictament per la forma, ja sigui per la mateixa contundència sonora que desprèn la formació), tot i que la seva trajectòria professional, tant com a compositor com també, importantíssima, com a pedagog, l'han erigit en especialista d'altres àmbits.

Va irrompre en el panorama sardanístic amb el tríptic d'Aquarel·les Barcelonines que consta de tres sardanes: La dama del paraigua, Davant la Catedral i La font

de Canaletes (1975). Ben aviat van arribar els premis –entre ells, l’obtingut amb Sense Oblit (1977), finalista als premis Joaquim Serra. Però al marge de la bona escriptura que amaguen les seves sardanes, és en les obres lliures per a cobla on Boliart desplega els seus amplis coneixements musicals, el seu domini de la forma.

Sostakovic, Béla Bartók... Sens dubte, l’estil de Boliart, inspirat, complex, tan particular, emana de l’audició, l’anàlisi i el coneixement minuciós de les obres escrites pels grans compositors de la primera meitat del segle XX. A més, el fet de dominar l’escriptura i la pròpia formació musical “cobla” –això és, també, el seu so- expliquen l’agosarament i el repte al qual Boliart sotmet els músics a partir de l’articulació d’obres, com aquesta, bàsicament atonals.

Aquest Divertiment per a trombó i cobla es va estrenar el 18 de desembre de 2002, al Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB), espai que va acollir diverses edicions de l’itinerant cicle “AVUI Música” de l’Associació Catalana de Compositors. Ja en l’estrena, el solista Jordi Giménez –llavors encara titular de la cobla Sant Jordi – va regalar-nos una interpretació plena de matisos per tal de fer vàlida, una vegada més, la seva defensa del trombó de vares –en detriment del de pistons.

Esmentàvem la importància, gens casual, prou simbòlica, d’haver inclòs aquesta composició de Boliart en un treball que vol convertir-se, com apuntàvem en el Pòrtic d’aquests comentaris, en canònic: ens trobem davant d’una obra escrita per un compositor català actual, referent per a diverses generacions de nous músics, agosarat però solvent i, sobretot, capaç d’adaptar i aportar a la cobla les característiques d’un llenguatge encara llunyà. Les seves escales de tons, molt

presentes en aquest Divertiment, remetent a un estil fins i tot clàssic que, malauradament, continua absent en la seva aplicació a l’escriptura per a cobla.

Sobre Xavier Boliart: www.accompositors.com

Suite Segarrenca (1978) Joan-Lluís Moraleda

Poques obres aguanten el pas del temps com aquesta excel·lent Suite Segarrenca de Joan-Lluís Moraleda. Hom pot escoltar-la una i altra vegada i descobrir-hi, a cada nova audició, detalls de mestratge. L’autor de Santa Maria de Palautordera (1943) la va escriure fa gairebé tres dècades, l’any 1978, però aquest fet no fa més que sumar interès a la composició. Ja llavors havien arribat premis importants, com el que va rebre amb Auca tràgica i mort del Plem (1973) o el Ciutat de Barcelona (1977) per un tríptic de sardanes inspirat en les Rambles. Després vindria el reconeixement de la crítica amb el premi a La Sardana de l’Any i l’èxit aconseguit amb l’imapel·lable Tirant lo Blanc (1986). I tants d’altres...

Avui ningú qüestiona el talent de Moraleda com a compositor tant de sardanes com també d’obres lliures per a cobla. Aquesta bicefàlia, que ha cultivat de manera intel·ligent i prou equilibrada, el converteixen en un autèntic referent: les obres de Moraleda no abandonen mai l’efectisme –tan medievalitzant– però no

cauen, tampoc, en el devesall de recursos estètics –que en té. Només li cal treballar les melodies i regalar-nos passatges endimoniats, rítmicament parlant, però que fan brillar el metall de la cobla d'una manera espectacular.

Com l'autor mateix recorda, la Suite Segarrenca té, també, història pròpia: la va presentar en el concurs de composició Pau Casals però no la van premiar. “Es van decantar per una obra de Rafael Ferrer, Mediterrània - 3, i una composició de Josep Maria Ruera”, recorda. Però en el jurat hi havia un Antoni Ros-Marbà que ja va advertir Moraleda de la complexitat de l'obra: “És massa difícil: no la tocarà ningú, una obra així...”. Afortunadament, el temps l'ha convertida en un referent, tot i les seves evidents dificultats interpretatives.

L'estrena d'aquesta Suite va tenir lloc al Saló del Tinell, amb la cobla Municipal Ciutat de Barcelona, dirigida llavors per Francesc Elias. Pel que fa als temes principals de la composició, Moraleda explica que “surten d'un cançoner, en particular, de la missió de recerca de cançons i músiques populars realitzada per Josep Barberà i Pere Bohigas”. “Formaven una mena d'equip d'investigadors”, afegeix Moraleda, “que anava pels pobles, llogarets, etc., i demanaven a la gent que cantessin fragments de les seves melodies populars”. Un tancament de luxe que recull, entre altres, tota la bellesa del Ball rodó de les Prioresses. Gràcies, Mestre.

Sobre l'autor:

http://ca.wikipedia.org/wiki/Joan_Llu%C3%ADs_Moraleda_i_Perxachs

● Cobla Sant Jordi-Ciutat de Barcelona

● els intèrprets:

director:	Xavier Pagès
Flabiol i tamborí:	Xavier Torrent
Tibles:	Armand Franco i Oriol Gibert
Tenores:	Marià Franco (part de primer tenora als tracks 5 i 10) Josep Antoni Sánchez (part de primer tenora a la resta)
Trompetes:	Carles Herruz i Eutimi Rodríguez
Trombó:	Miquel Àngel López
Íscorns:	Josep Moliner i Joan Ignasi Enríquez
Contrabaix:	Joan Jordi Beumala

amb la col·laboració de:

Oriol Oller (tible al track 10)
Toni Gallart (trompet als tracks 6 a 9)